

Wiktor Bazielich i njegovi hrvatski korespondenti

Prilog poznavanju hrvatsko-poljskih književnih i kulturnih veza u dvadesetom stoljeću¹

U Jagelonskoj knjižnici u Krakovu (Biblioteka Jagiellońska) čuva se Ostavština Wiktora Bazielicha, pravnika i činovnika Poljskih željeznica, prevoditelja i promotora hrvatske kulture u međuratnom i poratnom razdoblju. U toj se ostavštini nalazi bogata korespondencija s hrvatskim i ostalim književnicima iz međuratne i poratne Jugoslavije, kulturnim radnicima i diplomatskim službenicima u razdoblju od kraja dvadesetih do kraja četrdesetih godina 20. stoljeća. Korespondencija dosad nije bila predmetom zasebnih istraživanja, a prema upisnicima korisnika fonda, koji se vode u Rukopisnom odjelu Jagelonske knjižnice, većinu pisama dosad su gledali samo djelatnici knjižnice prilikom obrade ostavštine i pripreme za publiciranje kazala. U ovome prilogu autor upozorava na postojanje Bazielichove ostavštine i daje ocjenu vrijednosti korespondencije za bolje poznavanje hrvatsko-poljskih kulturnih veza te donosi Bazielichovu autobiografiju koju je ovaj pripremio za Ivana Esiha 1932. godine.

Ključne riječi: hrvatsko-poljske kulturne veze, prijevodi, međuratno razdoblje, Wiktor Bazielich

Podrijetlom sam iz Staroga Sącza, maloga ali starog potkarpatskog mjestašca, čiji počeci sežu tamo negdje do vremena Feničana koji su dolinom Poprada i Dunajca išli put Baltika po jantar. Tu sam se rodio 1892. godine, kada je bila 600. godišnjica smrti sv. Kunegunde (Kinge), kćeri Bele IV. i žene našega kneza Boleslava Stidljivoga.

1 Istraživanje u Krakovu mogao sam obaviti zahvaljujući bilateralnom programu razmjene između Sveučilišta u Zagrebu i Jagelonskog sveučilišta u Krakovu. Zahvaljujem gospodinu Sebastianu Grudzienu iz Jagelonske knjižnice u Krakovu, koji me upozorio na postojanje ove opsežne korespondencije, kao i ravnatelju knjižnice, prof. dr. Zdzisławu Pietrzyku, koji je omogućio izradu kopija dijela ostavštine.

Tako svoj životopis započinje Wiktor Bazielich (1892-1963), pravnik i činovnik Poljskih željeznica, prevoditelj i promotor hrvatskih (i srpskih te bosanskohercegovačkih) međuratnih i poratnih književnih djela u Poljskoj, korespondent brojnih hrvatskih, srpskih, bosanskohercegovačkih i slovenskih književnika, kulturnih djelatnika i znanstvenika. Njegovo ime nisu zabilježili književni leksikoni ni enciklopedije, ni u Poljskoj, ni u Hrvatskoj ili Srbiji; pronašao sam tek jedan bibliografski tekst u lokalnoj *Encyklopedii sądeckoj*.² Na više ga mjesta, ali bez ikakva osvrtu na njegovu biografiju i širok krug korespondenata, samo kao prevoditelja, spominje Małgorzata Filipek u svojoj knjizi o srpskoj književnosti i poljsko-srpskim književnim vezama u međuraću.³ Pronašao sam tek jedan, skroman, In memoriam, zapravo obavijest o smrti s kratkim bio-bibliografskim napomenama.⁴

U rukopisnom odjelu Jagelonske knjižnice u Krakovu (Biblioteka Jagiellońska) nalazi se Bazielichova ostavština, deset omota neravnomjerna opsega. U njoj su rukopisi i strojopisi – pisma što ih je Bazielich dobivao od svojih hrvatskih, slovenskih i srpskih, odnosno bosanskohercegovačkih korespondenata, kao i kopije pisama koja je on njima pisao, te materijali poljsko-jugoslavenskoga društva prijateljstva u Katowicama, gdje je Bazielich živio i radio kao visoki željeznički činovnik te bio u upravnim strukturama tog društva. Ostavština je u posjed Jagelonske knjižnice došla 1956, nekoliko godina nakon što se Bazielich prestao dopisivati sa svojim prijateljima iz Jugoslavije (1948). Pretpostavljam da ju je kao depozit knjižnici svoga nekadašnjega Jagelonskog sveučilišta dao sam Bazielich, a nakon njegove smrti postala je dio knjižničnoga fonda.

Wiktor Bazielich bio je nesvakidašnja osoba. Rodio se 22. studenoga 1892. u Starom Sączu, gdje je pohađao pučku školu i gimnaziju. Završio je studij prava na Jagelonskom sveučilištu u Krakovu. Većinu radnoga vijeka proveo je kao činovnik Poljskih željeznica u Katowicama. Bio je oženjen i imao djecu. Aktivan je član poljsko-jugoslavenskoga društva u Katowicama. Umro je 3. rujna 1963, a pokopan je na gradskom groblju u Krakovu.

Proučavao je prošlost rodnoga grada i okolice – napisao je više desetaka članaka o tomu, a posmrtno su mu objavljene i dvije knjige, *Historie Starosądeckie* (Wydawnictwo Literackie, Kraków 1965) i *Starosądeckie domy rynkowe* (1996). O toj ljubavi prema Starom Sączu Bazielich svjedoči i u životopisu koji ovdje u prilogu donosim. Na početku svoje autobiografije daje nekoliko napomena u prilog starosti i važnosti rodnog grada, kao i o tomu da je taj grad u srednjem vijeku ostao vjeran poljskom narodnom vladaru Władysławu Łókićku, dok je susjedno mjesto prešlo u tabor češkog (potom i poljskog) kralja Vaclava II. te stoga dobilo osnivačke privilegije – tako

2 Jerzy Leśniak – Augustyn Leśniak, *Encyklopedia sądecka*, Urząd Miejski w Nowym Sączu, Nowy Sącz 2000. Biogram Wiktora Bazielicha

3 Małgorzata Filipek, *Literatura serbska w Polsce międzywojennej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003.

4 Z materiałów bio-i bibliografiznych dotyczących pisarzy zmarłych w 1963 roku, *Rocznik Literacki*, 1963, str. 490

je nastao Nowy Sącz.⁵ Kao zaslužnom istraživaču povijesti Staroga Sącza, sugrađani su mu se odužili tako da su po njemu nazvali gradsku knjižnicu, kao i jednu ulicu u tom pitoresknom potkarpatskom gradiću.⁶

Na početku tridesetih Bazielich je stupio u kontakt i s Ivanom Esihom,⁷ bibliotekarom u Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu i promotorom hrvatsko-poljskih (i hrvatsko-čeških, odnosno hrvatsko-bugarških) kulturnih veza, suradnikom *Obzora* i drugih periodičkih publikacija. Esih u jednoj svojoj dopisnici s kraja siječnja 1932. zahvaljuje Bazielichu, koga naziva »literatom«, na svim uslugama koje mu je ovaj dotad učinio te ga moli: »da biste mi izvoljeli poslati Vašu fotografiju i bio-bibliografiju s osobitim obzirom na Južne Slavene. Navedite i ono, što namjeravate izvesti. Spomenite svakako, što Vas je sklonilo na studij naše literature.«⁸ Bazielich je samo dva tjedna kasnije, 7. veljače 1932, uzvratio Esihu te mu poslao svoj opširan životopis i bibliografiju prijevoda na ukupno sedam stranica A-4 formata, pisanih strojopisom.⁹ Originalno pismo nisam pronašao u Esihovoj ostavštini u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Tamo se nalazi samo jedno Bazielichovo pismo iz poslijeratnog vremena.¹⁰

U svome životopisu Bazielich navodi da je hrvatski jezik naučio samostalno, iz knjiga što ih je naslijedio od svoga ujaka, svećenika Franciszeka Kacza. Ovaj je bio župnik u mjestu Straconka kod Bielsko-Białe. Kada se u proljeće 1911. teško razbolio, Kacz je došao obitelji svoje sestre, ali je uskoro umro. Kako se Kacz zanimao za slavenske stvari¹¹ i općenito bio načitan, za sobom je ostavio relativno veliku knjižnicu, prepunu knjiga iz raznih slavenskih krajeva, između ostaloga i brojnih hrvatskih autora. Kao

5 Ovdje se možda radilo i o često prisutnoj surevnjivosti među stanovnicima bliskih gradova. Stari Sącz izgubio je tijekom vremena na nekadašnjoj veličini i značenju – ulogu periferijskog središta odavna ispunjava upravo grad Nowy Sącz.

6 Usp. http://www.bib.stary.sacz.pl/?id=38922&location=f&msg=1&lang_id=PL (19. siječnja 2009)

7 Ivan Esih (1898-1966), gimnazijski profesor, leksikograf, prevoditelj i publicist; radio kao bibliotekar i arhivist, a potom i znanstveni suradnik u Institutu za književnost JAZU. U međuratnom razdoblju istaknuo se kao prevoditelj s različitih jezika, te kao promotor veza Hrvata i drugih slavenskih naroda, poglavito Čeha, Slovaka, Poljaka i Bugara.

8 BJ, Ostavština W. Bazielicha, 48/56, Ivan Esih Wiktoru Bazielichu, Zagreb, 24.I.1932. [dopisnica]

9 BJ, Ostavština W. Bazielicha, 48/56, Kopija dopisa W. Bazielicha Ivanu Esihu, Katowice, 7.II.1931. Ovaj autobiografski zapis inače postoji u nekoliko varijanata i u košuljicama s drugim korespondentima, primjerice Julijem Benešićem. Očito je Bazielich u počecima suradnje želio što podrobnije informirati svoje nove prijatelje i korespondente o sebi i svojoj književno-prevodilačkoj djelatnosti.

10 Usp. NSK, Ostavština Ivana Esiha, R 7632

11 Julije Benešić spominje da je poznao Franciszeka Kacza. – BJ, Ostavština W. Bazielicha, 48/56, Korespondencija s Julijem Benešićem. / Isto je naveo i u svome članku »Jugoslavenski pisci u poljskom prijevodu«, izvorno objavljenom u *Obzoru* 5. siječnja 1931, gdje je Bazielicha nazvao »oduševljenim našim prijateljem«, koji godinama prevodi hrvatske i srpske novele te se muči da ih plasira po časopisima. (usp. *Rad JAZU* knjiga 390, Zagreb 1981, str. 551)

ambiciozan mladić, Wiktor Bazielich započeo je čitati i, uz pomoć rječnika i priručnika za samoučenje jezika, pomalo prevoditi neka djela. Prve je svoje prijevode s češkoga slao u neke listove potpisane ujakovim imenom, vjerojatno se želeći tako predstaviti već poznatim imenom. Jedna je takva novela iz ciklusa *O posljednjem poljskom pokretu* češkog pisca i poznatog promotora češko-poljskih veza Edwarda Jelineka (1855-1897) bila objavljena u lavovskim novinama *Kurier Lwowski*. No ubrzo je Bazielich odustao od rada na češkim prijevodima jer ujakova biblioteka nije obilovala češkim koliko južnoslavenskim djelima. Prešao je na samostalno učenje i prevođenje hrvatskih i srpskih autora. Što je sve preveo tijekom prvih nekoliko godina bavljenja prevođenjem i promoviranjem hrvatske i općenito jugoslavenskih književnosti i kultura, vidljivo je iz autobiografije u prilogu. Uvid u njegovu korespondenciju pokazuje da se oko toga dosta trudio, da je molio svoje korespondente da mu pomažu u boljem razumijevanju nekih dijelova tekstova koje je prevodio, da mu napišu gdje griješi u hrvatskome – naime, nekim je svojim dopisnicima Bazielich pisao na hrvatskom jeziku. Izrazito se trudio oko toga da prikaže svoju važnost na polju hrvatsko-poljskog zbližavanja te da ostavi dobar dojam o sebi i svome radu.

Bazielichova korespondencija s hrvatskim i ostalim korespondentima iz međuratne Jugoslavije, mahom književnicima i osobama iz svijeta kulture, započela je potkraj dvadesetih godina i trajala do pred Drugi svjetski rat. Potom je u teškim ratnim vremenima prekinuta, da bi Bazielich nakon završetka rata ponovno pokušao uspostaviti stare veze. Njegova su poratna pisma puna ljubavi i brige za stare prijatelje, a reakcije na dobivene odgovore pršte od sreće i zadovoljstva što je saznao da je neka osoba preživjela strahote rata.

Popis Bazielichovih hrvatskih korespondenata uistinu je velik, od manje poznatih i danas već zaboravljenih književnika i književnica, poput Marina Bege ili Ante Dukića, do književnih i kulturnih veličina poput Miroslava Krleže, Milana Begovića, Ivane Brlić Mažuranić ili Julija Benešića i Frana Ilešića. Dopisivao se i sa srpskim, bosansko-hercegovačkim te ponekim slovenskim književnicima i kulturnim djelatnicima, primjerice Đorđem Živanovićem, Veljkom Petrovićem, Hamzom Humom, Isakom Samokovlijom i dr.

Tijekom tridesetih Bazielich je prevodio – ili namjeravao prevoditi, pa molio dopuštenje pojedinih autora za tiskanje prijevoda – djela brojnih autora: *U agoniji* Miroslava Krleže, *Gigu Barićevu* Milana Begovića, *Iz dnevnika jednog magarca* i *Pogleda na život i svijet* Ante Dukića, *Žene* i *More* te druga djela Bože Lovrića, *Palunka* i *Šegrta Hlapića* Ivane Brlić-Mažuranić te niz drugih. Prvi veliki Bazielichov prijevod bio je prijevod romana srpskog književnika Bore Stankovića *Nečista krv*, objavljen u poznatoj Benešićevoj Jugoslavenskoj biblioteci.¹² Bio je to očito pretežak

12 Bora Stanković, *Nieczysta krew*, Biblioteka Jugosłowiańska V, Warszawa 1935, przeł. W. Bazielich. Prijevod je izdan u novom izdanju u Varšavi 1956, nakon što je došlo do obnove političkih i kulturnih odnosa između Jugoslavije i Poljske, nakratko prekinutih pod utjecajem Rezolucije Informbiroa 1948. godine.

posao za nekoga tko je bio samouk u učenju jezika i nije imao nekog većeg iskustva u pisanju i prevođenju. Julije Benešić na više mjesta u svojem varšavskom dnevniku spominje koliko se mučio da koliko-toliko dovede u red Bazielichov loš prijevod: »Bazielich ne zna ni hrvatski ni poljski. Za njega je trepet – teret, vremešna – napuštena, babica – baka, bajanje – kupanje, vračara – čarobnjak.«¹³ Jednako loš rezultat polučio je Bazielich i s prijevodom Krležine drame *U agoniji*. I taj je prijevod valjalo popravljati, a onda su nastupili i financijski problemi u kazalištu koje je namjeravalo izvesti dramu, pa još neki osobni razlozi nakon Krležina boravka u Varšavi i bilo je problema oko izvođenja te drame.¹⁴ Nije nikada objavljena u tiskanoj verziji.¹⁵

Osim što je prevodio hrvatske, bosanskohercegovačke i srpske autore, Bazielich je napisao i brojne prikaze stanja u hrvatskoj i drugim literaturama bivše Jugoslavije, kao i recenzije knjiga i književnih časopisa koji su izlazili u međuratnoj Jugoslaviji. Svoje je tekstove objavljivao u časopisima *Życie Słowiańskie*, *Kurier Literacki*, *Świat Współczesny* i drugima. Bio je aktivan na polju »demokratizacije kulture«, odnosno na širenju popularnih djela svoga vremena, koja i nisu uvijek imala vrhunsku i trajnu umjetničku vrijednost, nego su bila popularna i/ili trivijalna, pisana za široke narodne mase koje su se upravo tada opismenjivale, između ostaloga i preko takvih djela.

S jedne je strane Wiktor Bazielich bio svojevrsni zanesenjak i zaljubljenik u hrvatsku i srpsku te općenito kulturu tadašnje Jugoslavije; isticao je svoje osjećaje ljubavi prema srodnim slavenskim narodima na europskom jugoistoku, ali je s druge strane itekako znao brinuti o vlastitim materijalnim interesima, odnosno o honorarima za prijevode ili popularizatorske članke o hrvatskoj ili srpskoj književnosti što ih je objavljivao u različitim poljskim književnim časopisima i revijama. Iz materijala u njegovoj ostavštini razvidno je da mu novac nije bio nevažan te da je smatrao kako je red da bude nagrađen za trud i rad koji mu je očito oduzima dosta slobodnog vremena. U njegovoj se ostavštini mogu pronaći brojni koncepti pisama što ih je slao različitim izdavačima ili uredništvima časopisa u kojima se raspitivao o svojem honoraru, isticao kako je već izgubio strpljenje čekajući ionako minoran novac i slično. Također, za autorska je prava znao nuditi svojim hrvatskim i ostalim korespondentima iz Jugoslavije trećinu honorara koji bude dobio za prijevod. Neki su od hrvatskih književnika odbijali takve prijedloge, ističući da im nije toliko važno dobiti honorar koliko im je stalo do objavljivanja njihova djela u Poljskoj ili izvođenja njihovih drama na poljskim pozornicama. Drugi su pak zahvaljivali na poslanome novcu, zadovoljni što ih se njihov prevoditelj sjetio. Iz cijele se korespondencije steže dojam

13 Julije Benešić, *Osam godina u Varšavi*, Rad JAZU, knjiga 390, str. 317 / Doduše, Benešić se o Bazielichu općenito izražava sa simpatijama, naziva ga »Basilekom«, »dobričinom iz Šleske«, ne čudi mu se jer je i sam autor, Bora Stanković, na nekim mjestima nerazumljiv čak izvornim govornicima i slično. Ističe da je revizija prijevoda bila dugotrajna i naporna, nadasve skupa, kao i da mu je u tomu pomagao student Bąbała: »Da nije bilo njega, ne bih imao ustrajnosti da dotjeram do kraja tog smušenog djela i tog strašnog prijevoda.« (J. Benešić, n. dj., str. 321 i d.)

14 J. Benešić, n. dj., str. 268, 306 i d.

15 Usp. *Rocznik Literacki*, 1963, str. 490.

da je Bazielich bio moralna osoba, koja se – istina – na različite načine proguravala kroz život te bez ustručavanja pisala i velikim književnicima ili znanstvenicima i visokim diplomatskim službenicima, ali je uvijek vodio računa i o tomu da njegovi »prijatelji«, kako ih je često nazivao, budu materijalno zadovoljeni.

Wiktor Bazielich očito nije imao nekih posebnih ideoloških niti političkih skrupula, pa se tijekom rata dopisivao i s Poslanstvom Nezavisne Države Hrvatske nudeći prijevod *Ognjišta* Mile Budaka.¹⁶ S druge strane, njegov najveći prevodilački rad nakon rata bio je prijevod Nazorova dnevnika *S partizanima*. U vezi s time dopisivao se s različitim službenicima jugoslavenskoga veleposlanstva u Varšavi, kao i s različitim poljskim izdavačkim kućama, kojima je nudio svoj prijevod. Kada je napokon uspio pronaći izdavača i nakon što je knjiga već korigirana i pripremljena za tisak, pa čak i otisnuta, došlo je do raskida jugoslavensko-poljskih političkih veza zbog Rezolucije Informbiroa i cijela je naklada uništena.

Sam se Bazielich tijekom ljeta i jeseni 1948. javio s nekoliko pisama svojim hrvatskim prijateljima, ističući da je duboko nesretan zbog novonastale situacije. Prema podacima u *Enciklopedii Sąddeckoj*, a zapravo posve očekivano, Bazielich je došao pod istragu tajne političke policije zbog svojih raširenih kontakata s osobama iz Jugoslavije.¹⁷ Moguće je da se negdje u arhivima poljskih tajnih službi čuvaju i zapisnici tog istražnoga postupka.

Iako je Wiktor Bazielich očito bio loš prevoditelj, neosporna je vrijednost njegove ostavštine, kao i cijela njegova rada na prevodenju i promoviranju hrvatske kulture u međuratnoj Poljskoj i neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, za bolje poznavanje hrvatsko-poljskih kulturnih veza. Iz nje se vide ne samo konkretna nastojanja na prevodenju i promociji hrvatske književnosti u Poljskoj, poglavito uspjesi i/ili neuspjesi tih nastojanja, nego se vidi i da su hrvatski književnici i znanstvenici čitali i pisali na poljskome, da su rado pratili poljsku kulturnu i znanstvenu produkciju, da su snažno željeli biti prisutni i na području Republike Poljske. Koliko budu dopustile mogućnosti, zanimljiviji dio Bazielichove korespondencije bit će pripremljen za objavljivanje kako bi postala dostupna širem krugu istraživača i zainteresiranih čitatelja. Osim prijevoda Bazielichove autobiografske note s početka tridesetih, ovom prilikom navodim još dvije zanimljivosti – jedna se odnosi na ostavku profesora Frana Ilešića¹⁸ na položaj predsjednika Poljsko-jugoslavenskog društva (1935), druga na pitanje o postojanju historiografskih časopisa u Hrvatskoj nakon rata.

U jednome pismu iz jeseni 1935. Fran Ilešić objašnjava svome prijatelju Bazielichu zašto je dao ostavku na navedeni položaj: »To se dogodilo radi dugotrajnog du-

16 B.J., Ostavština W. Bazielicha, 52/56, Poslanstvo NDH – W. Bazielichu, 14.IV.1942. i još nekoliko dopisa u svezi s prijevodom i objavljivanjem Budakova romana. S Budakom je Bazielich pokušao uspostaviti odnos još 1931. – u ostavštini je sačuvana jedna autobiografija Mile Budaka s početka te godine.

17 J. Leśniak – A. Leśniak, *Encyklopedia sądecka*, n. dj., Biogram Wiktora Bazielicha

18 Fran Ilešić (Ilešič, 1871-1942), filolog i književni povjesničar, sveučilišni profesor u Zagrebu (1919-1941), predsjednik Matice slovenske (1907-1914), aktivan u promoviranju hrvatsko-poljskih i jugoslavensko-poljskih kulturnih veza.

bokog sukoba s ovdašnjim poljskim konzulatom; moja ostavka znači protest protiv cjelokupne djelatnosti i ponašanja sadašnjeg konzula g. Alberta Fiedlera, koji je od travnja 1933. ovdje.«¹⁹ Ilesič podsjeća da je upravo on bio prvi (i jedini) predsjednik tog kulturnog društva prijateljstva, punih četrnaest godina, kao i da je sa svim ranijim konzulima u Zagrebu imao dobre odnose. Vrlo se kritički izrazio o Fiedleru: »Taj konzul uopće nije sposoban za diplomatsku službu, u njemu se na nečuven način krije jedan kavgađžija itd. itd. Ne mogu sve to ni opisati.«²⁰

Budući da je još prije rata započeo, a tijekom i nakon rata nastavio pisati knjigu o povijesti južnih Slavena,²¹ Bazielich je pokazivao pojačan interes i za historiografsku, ne samo književnu produkciju. Tako se, primjerice, u proljeće 1948. obratio profesoru Vladimiru Bazali²² s upitom za pomoć oko nekih stručnih pitanja (sa sličnim se upitima obraćao i nekim svojim drugim znancima i korespondentima), a usput je pitao izlazi li u Jugoslaviji kakav znanstveni historijski časopis te jesu li uopće na polju historiografije izašli kakvi radovi nakon rata. Istaknuo je također da u bibliografijama što su ih objavljivali časopisi *Republika* i *Književnost* nije uočio nikakav naslov s polja povijesti ili povijesti kulture.²³ Kao što je poznato, prvi historiografski časopis u Hrvatskoj nakon rata jest upravo *Historijski zbornik* (čiji se prvi broj – koji nosi oznaku 1948. godine – pojavio u proljeće 1949), a pripreme za njegovo objavljivanje u ovo su doba započele, pa u tom kontekstu Bazala odgovara: »Što se tiče Vašega pitanja, izlazi li ovdje kakav historijski časopis, moram Vas nažalost obavijestiti da nešto takvoga nemamo, ali me dr. Esih obavijestio kako postoji kredit za takav časopis koji je prihvaćen (pod uredništvom prof. Novaka) i obećao mi je da će Vam poslati časopis kada izađe.« Dalje Bazala navodi da postojeći časopisi objavljuju velik broj povijesnih članaka, koji se uglavnom odnose na suvremene probleme, kao i članke socijalnog realizma.²⁴ Eto jednog svjedočanstva da je interes za hrvatske historiografske časopise u inozemstvu postojao još i prije nego su počeli izlaziti.

19 BJ, Ostavština W. Bazielicha 49/56, F. Ilesič – W. Bazielichu, 31.XI.1935. (*Stalo się to na tle długotrwałego głębokiego konfliktu z tuztejszym konsuletem Polskim; moja dimisja znaczny protest przeciw całemu postępowaniu i zachowaniu się dzisiejszego konsula p. Fiedlera-Albertego, który od kwietnia 1933 jest tutaj.* – U pismu je napisano prvo 1934, pa potom crvenom olovkom prekriziženo na 1933.)

20 Isto (*Ten konsul absolutnie się nie nadają na placówkę zagraniczną, w niesłychany sposób kryje warchola itd. itd. Nie można wszystkiego tego opisać.*)

21 Takvo djelo očito nije dovršio, iako u korespondenciji povremeno ističe da radi na njemu te različitim svojim korespondentima postavlja takva pitanja na koja bi odgovor značio cijelu knjigu.

22 Vladimir Bazala (1901-1987), liječnik i povjesničar kulture i znanosti, profesor medicinskih fakulteta u Zagrebu i Sarajevu.

23 BJ, Ostavština W. Bazielicha 44/56, Kopija pisma W. Bazielicha V. Bazali, Katowice, 20.III.[1948]

24 BJ, Ostavština W. Bazielicha 44/56, V. Bazala – W. Bazielichu, 12.IV.1948. (*Co do pytania Pana, czy tutaj wychodzi jakieś czasopismo historyczne, musię Pana niestety zawiadomić, że coś takiego teraz nie mamy, ale dr. Esich mnie poinformował, że jest kredyt za takie czasopismo zaaprobowany (pod redakcją prof. Novaka) i obiecał mi, że czasopismo do Pana przesłę, kiedy wyjdzie. Dzisiejsze nasze czasopisma mieścica w sobie duzo artykułow historycznych, tylko głównie obrabiają współczesne problemy i donosią artykuły realizmu socialnego.*)

Wiktor Bazielich, fotografija iz kasnijeg vremena.

Pismo W. Bazielicha Ivanu Esihu, Katowice 7.II.1932.
– kopija, strojopis²⁵

Katowice, dnia 7/II 1932 r.

[Dr. Ivan Esih, Zagreb]

Mnogo Postovani Gospodine!

Przepraszam, że dziś dopiero odpisuję. Różne inne prace i okoliczności nie pozwoliły mi na to wcześniej. A korzystając z Pańskiej znajomości naszego języka, piszę po polsku dla łatwiejszego wysłowienia, a na maszynie dla łatwiejszego czytania.

Przedwcześnie może jeszcze pisać o moich pracach, bo zakres ich i wyniki zbyt jeszcze są skromne – skromne jak i środki, jakie miałem i mam do dyspozycji. Lecz trudno nie odpowiedzieć na wezwanie i prośbie zadość nie uczynić.

Pochodzę ze Starego Sącza, małego lecz starego miasteczka podkarpackiego, którego początki sięgają gdzieś jeszcze czasów Fenicjan, którzy doliną Popradu i Dunajca ciągnęli nad Bałtyk po bursztyn. Tu się urodziłem w 1892 roku, który był 600 rocznica śmierci św. Kunegundy (Kingi), córki Beli IV, a żony naszego księcia Bolesława Wstydliwego. Tutaj to, w St. Sączu, ufundowała ona wspólnie z małżonkiem swoim klasztor Klarysek, a owdowiawszy, resztę lat swego bogobojnego życia w nim spędziła i dokonała i tu też została pochowana. Z jej to inicjatywy – jak twierdzi prof. Brückner²⁶ – zrodziła się tutaj nasza najstarsza pieśń „Bogurodzica”. Gimnazjum ukończyłem w pobliskim Nowym Sączu, założonym w 1292 r. przez Waclawa II, czeskiego i polskiego króla, a współzawodnika Władysława Łokietka – na przekór św. Kindze i St. Sączowi, który stał wiernie po stronie swego rodzimego monarchy.

W gimnazjum, które wówczas nie dawało do tego najmniejszych sposobności, nie interesowałem się Słowiańszczyzną. I byłbym może przeszedł i później mimo tych spraw, gdyby nie to, że właśnie na parę miesięcy przed moją maturą, którą złożyłem w 1911 r., rozchorował się ciężko brat mojej matki, a mój wujek, ksiądz Franciszek Kacz, proboszcz ze Straconki koło Białej-Bielska, który na czas choroby zjechał do nas, a później, w dzień mojej matury, zmarł w Krakowie. Prócz włoskiego i niemieckiego znał wszystkie języki słowiańskie i żywo interesował się całą

25 BJ, Ostavština W. Bazielicha, 48/56, Kopija dopisa W. Bazielicha Ivanu Esihu, Katowice, 7.II.1931. – Tekst se donosi u obliku kako ga je sastavio Bazielich, sa svim njegovim pravopisnim pogreškama i tipfelerima.

26 Aleksander Brückner (1856-1939), poljski filolog i slavist, Jagićev nasljednik na slavističkom odsjeku sveučilišta u Berlinu, autor niza djela o povijesti poljskog jezika, povijesti književnosti i kulture.

Słowiańszczyzną. Prenumerował coś przeszło 20 czasopism obcych, głównie czeskie, słowackie, słoweńskie i chorwackie. Interesowały go sprawy polityczne, społeczne, religijne, a także i literatura piękna. Podróżował dość dużo po krajach słowiańskich, brał stale udział w zjazdach welehradzkich, pisywał korespondencje i artykuły do różnych pism polskich, korepondował z różnymi działaczami na polu słowianoznawstwa tak polskimi, jak i czeskimi i chorwackimi (Zdziechowski, T. St. Grabowski, Cerny, Benesić i i). W szczupłych resztkach jego korespondencji doszukałem się śladów, że również i tłumaczył beletrystykę chorwacką i czeską. W testamencie zapisał mi całą swoją bibliotekę. Niestety tak biblioteka, jak zwłaszcza papiery (więc korespondencja i rękopisy) doszły do mię w stanie zdekompletowanym. Sam wuj zresztą nie dbał wiele o wszelkie dobra tego świata i przy częstych przeniesieniach z jednej miejscowości do drugiej urządzał całopalenie z książek i swoich papierów, bo nie chciało mu się składać, pakować i przewozić tego wszystkiego. Nie dbał też nigdy o to, by mu zwrócono wypożyczone książki. W czasie jego 7-miesięcznej choroby poza parafą w mieszkaniu jego obcy ludzie rządząli się jak gęsi. Nic dziwnego więc, że wiele rzeczy przepadło. Wśród książek, które mi doszły w ilości około 300 tomów, przeszło połowa była w innych językach słowiańskich, wśród których na razie się nie orjentowałem, nie znając żadnego, więc też i wcale się nimi nie cieszyłem i nie przywiązywałem do nich z żadnej wagi. Ale wśród polskich książek znalazł się oprawny komplet dotychczasowych roczników „Świata Słowiańskiego” i luźne zeszyty bieżącego. Zaciekawiał mi zaraz ten miesięcznik i zacząłem się w nim rozczytywać. Zaprenumerowałem go też na następny rok. W odziedziczonej spuściznie znalazłem też niemieckie samouczki języka serbsko-chorwackiego, bułgarskiego, słoweńskiego i td., a ze słowników wielki i mały „Hrvatsko-njemacki rječnik” Filipovića, niemiecko-słoweński i słoweńsko-niemiecki Janežiča-Hubada i czesko-polski Hory. Najbliższym i najprzystępniejszym wydał mi się czeski, więc zainteresowawszy się sprawami słowiańskimi pod wpływem lektury „Świata Słow.”, począłem się wczytywać w nowele Edwarda Jelinka. Pod koniec 1912 r. przetłumaczyłem też dwie jego nowele z cyklu „Z posledniho polskeho hnuti”, a przekład jednej z nich wydrukował mi w 1913 r. „Kuryer Lwowski”. Podpisałem go nazwiskiem mego wuja.

Lecz zapas czeskiej beletrystyki miałem mały. Więcej było książek chorwackich. Między nimi Vojnovića „Dubrovačka trilogija” i Đalskiego „Za materinsku rijec”. Ale też i czasu nie miałem wiele, bo zbliżał się termin pierwszego egzaminu prawniczego. Ulegając bowiem namowom ojca, którego nie było stać na utrzymanie mnie w Krakowie, zapisałem się na wydział prawa U.J., bo można było siedzieć w domu na prowincji, a na wykłady zajeżdżać 2-3 razy w półroczu. 2 stycznia 1914 zmarł mi ojciec, a skromna emerytura wdowia, jaką matka otrzymała, nie pozwalała ani tyle na studia w Krakowie. Musiałem jeszcze oglądać się za jakim zarobkiem. Wnet wybuchła wojna. Przez przypadkową omyłkę nie dostałem się do wojska przy pierwszym poborze po jej wybuchu, a przy następnych, choć i do legionów naszych się

zglaszałem, dziwnym szczęściem nie uznano mnie za „zdatnego” – i w ten sposób nie zaznałem jej okropności frontowych. Przez pierwsze półrocze wojenne, pierwsze zarazem po moim pierwszym egzaminie, uniwersytet krakowski był zamknięty, – na drugie półrocze niepodobieństwem było nawet choćby się zapisać tylko wobec wszelkiego rodzaju trudności i szykan, spotykanych wówczas na każdym kroku. Szkasany na przymusową beczynność, zacząłem czytać Vojnovića „Dubrovacką trilogiję”, o której tak ładnie pisał T. St. Grabowski w „Świecie Słów.” Ale szło mi trudno. Wziąłem się więc do studjowania języka z niemieckiego samouczka.

Lecz wnet musiałem te studja przerwać. Cały niemal dzień zajmowała mi praca w kancelarji adwokackiej Dra Szayera, ojca słynnej śpiewaczki Ady Sari – i udzielanie lekcyj dwu najmłodszym jej braciom.²⁷ Wieczorami zaś, o ile było czem świecić, trzeba było pomału przygotowywać się do następnego egzaminu prawniczego. Późnymi wieczorami odprowadzałem długie spaceru popod mury starego naszego klasztoru i kościoła farnego, których masywy dziwny wywierały na mnie urok i budziły ciekawość do poznania dawnych dziejów rodzinnego miasteczka. Zdawna też już lubiałem oddawać się malarstwu. Więc gdy tylko można było, szedłem w pola i lasy z książką w ręce i farbami pod pachą. Drogą czytałem lub uczyłem się, a uderzony jaką partją pejzażu, siadałem, wyciągałem swoje akwarele i malowałem. Potem znów nauka. Niewiele te moje obrazki warty, bo byłem samoukiem i ledwie po latach doszedłem do jakich-takich wyników, lecz były to najmiłsze chwile.

Ciągnęło mię zawsze do szerokiego świata. Więc gdy robota w kancelarji adwokackiej się urwała, a moi uczniowie pozdawali do gimnazjum, znalazłem zajęcie w kancelarji jednego z notariuszy w Krakowie. Lecz – jako to zawsze bywa – inaczej mi się tam życie ułożyło i popłynęło, niż sobie marzyłem. Pracy biurowej było po uszy, wieczory i noce treba było wysiadywać nad kodeksami. Ale mimo wszystko znajdowałem jeszcze trochę czasu na kontynuowanie poznawania języka chorwackiego. Przeczytałem wtedy piękne studjum T. St. Grabowskiego o Mihovilu Nikoliću.²⁸ Sprowadziłem sobie jego tom poezyj w wyd. D.H.K., które mi ogromnie przypadły do gustu. Próbowałem tłumaczyć, lecz nic mi się nie udało. Sprowadziłem więc jego i Tucića książkę „Knjiga života”. Przetłumaczyłem ją sobie i to był mój pierwszy przekład z waszej literatury i dlatego też niewiele warta i leży gdzieś między moimi papierami. Zasmakowałem w tej pracy, lecz znów musiałem ją odłożyć. Rozgrywały się wtedy epokowe chwile ostatnich miesięcy 1918 r., runęła sromotnie Austrija, zrodziła się nasza Rzeczpospolita.²⁹ Wnet potem drugi egzamin prawniczy, wyjazd z Krakowa, ożenek i ciężka harówka kandydata notarialnego w prowincjonalnej

27 Jadwiga Szayer (Jadwiga Schayer), pseud. Ada Sari (1886-1968), polj. operna pjevčica, kćer poznatog odvjetnika Edwarda Szayera, dugogodišnjega gradonačelnika Starog Sącza. Usp. životopis na web-stranici Teatra Wielkiego u Varšavi <http://www.teatr Wielki.pl/ludzie.php?action=search&full=1&id=468> (4.2.2009)

28 Tadeusz Stanisław Grabowski, *Liryka Mihovila Nikolića*, 1906.

29 Dana 11. studenog 1918. obnovljena je Republika Poljska.

kancelarii wśród przygotowywania się do ostatniego egzaminu. W międzyczasie porzuciłem notariat (maj 1920) i wstąpiłem do służby kolejowej.

Na praktykę dostałem się do rodzinnego miasteczka, później do Nowego Sącza, gdzie też zamieszkałem do 1925 r. Trzeba było znowu „odwalić” 3 egzaminy kolejowe, a ostatniego prawniczego jeszcze nie miałem. Koniec końców uporałem się z nimi i pozbyłem się tej zmory. Odatchnąłem: teraz przecież będę mógł sobie swobodnie pracować nad tem, do czego mię zamięłowanie ciągnie. Najpierw odżyły we mnie zainteresowania historią rodzinnego miasteczka i życiem patronki jego, św. Kingi. Zacząłem zbierać notatki do monografii o św. Kindze i St. Sączu i studjować epokę piastowską i pierwszych Jagiellonów, w których to czasach Stary i Nowy Sącz znaczną odgrywały rolę. Trudno to szło i powoli, bo mogłem czerpać tylko ze szczupłej, aczkolwiek ciekawej biblioteki klasztornej. Malowałem zato więcej. Wróciłem też i do chorwackiej literatury. Długi okres czasu miałem bardzo wygodnie urzędowanie, bo prawie nic nie było do roboty. I wtedy czytałem Kumicića, jedną powieść za drugą (mam ich kilka tomów). Ciężko mi szło więc znowu samouczek do ręki i słownik. Rozpędziłem się. Spróbowałem znowu tłumaczyć. Przetłumaczyłem wtedy J. Kozarca „Tri dana kod sina”. Z obawy by mię nie zredukowano, zgodziłem się objąć stanowisko kasjera stacyjnego w N. Sączu. Dobre były czasy, mimo wciąż postępującej dewaluacji naszej marki.³⁰ Roboty w biurze trochę przybyło, lecz zawsze jeszcze mogłem czytać książki i czytałem też w biurze chorwackie, a w domu polskie książki. Zacząłem tłumaczyć Tomića „Zmaj od Bosne”, teczka notatek do historii St. Sącza i św. Kingi pęczniała co raz bardziej, gdy wtem telegraficznie przeniesiono mnie (marzec 1925) do dyrekcji kolejowej, lecz nie do Krakowa, o czym marzyłem przy wstępowaniu do kolei, tylko do Katowic.

Tu nowe i zupełnie obce stosunki i środowisko, odmienna zupełnie praca referenta procesowego przy odmiennem ustawodawstwie zahamowały znowu bieg moich prac. Dopiero gdzieś po roku, wszedłszy w ten nowy zegar, w którym mię wsadzono, zabrałem się z powrotem do dawnych swoich prac. Z notatek historycznych napisałem parę szkiców do nowosądeckiego „Kurjera Podhalańskiego”, lecz ostatecznie zarzuciłem zupełnie tę dziedzinę, a zainteresowałem się głębiej i poważniej, z określonym już celem, literaturą chorwacką. Wpłynęło na to z jednej strony rozluźnienie kontaktu z rodzinnymi stronami i jeszcze większy brak potrzebnych książek, a z drugiej znów strony spostrzeżenie, że rynek nasz księgarski zalewają coraz to większe masy przekładów z obcych literatur, przekłady rzeczy nieraz zupełnie bezwartościowych. Daremnie szukałem po wszystkich katalogach księgarskich za przekładami z literatury chorwackiej (nawet o niej tylko miałem jakie-takie wyobrażenie i ona mię pociągała). Wogóle ze słowiańskich piśmiennictw mało tłumaczono

30 Radi se o devalvaciji tadašnje poljske valute poljske marke, uvedene 1920. godine. Do 1923. radi se o postupnoj devalvaciji, a potom je došlo do hiperinflacije i obezvređenja novca. Monetarnu je reformu proveo premijer Władysław Grabski u proljeće 1924. godine te uveo novu valutu – poljski zlot (*poljski złoty*).

i wydawano, a jeśli się już coś takiego trafiło, to prawie bez wyjątku byli to autorzy bolszewicy i wszystkie te śmieci, często wprost pornografja i najniezdrowsza sensacja, rozchodziły się w tysiącach egzemplarzy, narzucały się we wszystkich reklamach, witrynach księgarskich, bibliotekach, wypożyczalniach, kioskach kolejowych. Zbudziło się we mnie pragnienie wypełnienia tej luki w naszej literaturze przekładowej, za jaką uważałem zupełny brak przekładów z literatury jugosłowiańskich, całkiem u nas nieznanych.

Jednak informacje moje, oparte wyłącznie tylko na rocznikach „Święta Słowiańskiego”, były zbyt fragmentaryczne i szczupłe i odnosiły się przytem tylko do literatury przedwojennej, a z tych książek, które miałem w swojej bibliotece, nic się nie nadawało narazie do tłumaczenia i ogłoszenia. Chciałem uzupełnić swe wiadomości, sprowadzić jaki podręcznik do historii literatury chorwackiej (bo o niej tylko na razie myślałem) i parę jakich książek, by się zabrać do pracy do której się paliłem, bo przetłumaczoną dawniej nowelę J. Kozarca „Tri dana kod sina” i Leskova-
ra „Bez doma” wydrukowano mi w tutejszej „Polsce Zachodniej”, a p. Alberti,³¹ który właśnie począł ogłaszać w swojej „Bibliotece Słowiańskiej” swoje przekłady autorów czeskich i zapowiadał w prospekcie uwzględnienie również literatury południowych Słowian, z radością powitał i przyjął moją propozycję współpracownictwa. Sam jeszcze wtedy nie miał żadnego planu i nie orjentował się w piśmiennictwie Jugosławji. Zwróciłem się więc do księgarni zagrzebskiej, z której jeszcze za austriackich czasów sprowadziłem parę książek, z prośbą o nadesłanie mi jakiego katalogu księgarskiego i podanie adresu jakiego czasopisma literackiego. Odpowiedzi nie dostałem, choć pisałem jeszcze dwa razy. Zwracałem się potem do różnych osób i instytucyj tak u nas w kraju, jak i w Zagrzebiu, prosząc bodaj o podanie mi adresu jakiej księgarni zagrzebskiej, z której mógłbym książki sprowadzać, pytając o czasopisma i podręczniki i tp.³² Nikt mi nie odpowiadał. Udało mi się przez jedną z księgarni krakowskich zaprenumerować „Vijenac” – otrzymałem wszystkiego jeden zeszyt, bo pismo akurat przestało wychodzić. Tą samą drogą zaprenumerowałem „Savremenik”. Wychodził jednak tak nieregularnie i w tak długich odstępach czasu, iż miałem wrażenie, że mię księgarnia oszukuje. Wypowiedziałem więc prenumeratę. Tymczasem ręce paliły mi się do roboty, bo czułem coraz wyraźniej, że jest dużo do zrobienia, prawie wszystko jeszcze, a konjunktura na rynku wydawniczym, ciągle jeszcze korzystna, może się urwać.

31 Stanisław Alberti, prevoditelj s češkoga, izdavač Biblioteki Słowiańskiej.

32 Iz ovoga se vidi da je Bazielich bio uporan u svojim nastojanjima da svakako dođe do onoga što je zamislio. Prof. Pietrzyk, koji je radio u Rukopisnom odjelu Jagelonske knjižnice, u razgovoru 9. siječnja 2009. spomenuo mi je kako je svojedobno na više mjesta, u različitim ostavštinama, nailazio na tvrdnje o Bazielichovoj upornosti, čak i stanovitoj nepristojnosti, kao i da u ostvarivanju svojih ciljeva nije birao sredstva. Iz uvida u Bazielichovu korespondenciju i koncepte njegovih pisama koji se u ostavštini nalaze, također se stječe dojam da Bazielich nije lako odustajao od svojih nakana i planova.

W dziennikach naszych spotykałem czasem nazwisko prof. Ilesića. Napisałem więc do niego pod koniec maja 1928 r. I dopiero on pierwszy odpisał mi, podał adres księgarni Z. i V. Vasića, udzielił wskazówek, przesłał parę katalogów księgarskich. Co więcej: w dzienniku „Rijec” ogłosił parę wyjątków z mojego listu, zaopatrując uwagami od siebie. Wkrótce potem Dr. Nikola Andrić przysłał mi dwie książki Lovrića i dwie Marina Bega ze swojej „Zab. Bibl.”, a w 3-4 miesiące później nadesłał mi swoje książki autor „Dnevnika jednog magarca”, p. A. Dukić. Za pośrednictwem Dra Andrića nawiązałem korespondencją z Lovrićem i Begiem, a później Verką Skurla-Iljić. I teraz dopiero zacząłem pracować na dobre.

Lecz niestety konjunktura wydawnicza zaczęła się stopniowo pogarszać, aż obecnie doszło do zupełnego prawie zastoju. Zeszłoroczny wielki kongres polsko-jugosłowiański, aczkolwiek głośnym u nas odbił się echem i pobudził zainteresowanie naszego społeczeństwa także i dla literatur jugosłowiańskich, nie przyniósł pod tym względem żadnych prawie owoców.³³ Na wszystkie moje oferty do nakładców, o ile mi wogóle odpowiadzano, brzmiała odpowiedź: owszem, zainteresowanie wzrosło, publiczność dopytuje czasem o przekłady z autorów jugosłowiańskich, lecz w obecnych czasach nie możemy się angażować w nowe wydawnictwa – skorzystamy może kiedy później, gdy się stosunki ekonomiczne poprawią.

Czekam więc na tę poprawę, a pocieszam się tymczasem, że bądź co bądź udało mi się zwrócić uwagę bodaj kilku redakcyj na piśmiennictwo jugosłowiańskie, że powołane zostało do życia takie wydawnictwo, o jakim sobie myślałem, mianowicie „Biblioteka Jugosłowiańska”.

Dotychczas udało mi się ogłosić drukiem następujące przekłady, artykuły i notatki:

1. J. Leskovar „Bez domu” – „Polska Zachodnia”, styczeń 1928
2. J. Kozarac „Trzy dni u syna” – ib., maj 1928
3. O Słoweńcach (z okazji występu „Glasbene Matice” z Lublany) – ib., wrzesień 1928
4. B. Lovrić „But” („Cipela” z tomu „Sareno kolo”) – „Ilustr. Kuryer Codz.”, luty 1929
5. B. Lovrić „Rozszalałe auto” („Pobjesnjeni auto”) – ib. 22/7 1929
6. Božo Lovrić (Z okazji 25-lecia pracy literackiej) – „ ”
7. M. Nikolić: „W wylję” (Na badnjak) – ib. 25/&2 1929
8. Artykuł o A. Dukiću i garść aforyzmów z jego książki „Pogledi” – ib. 13/1 1930

33 Radi se o kongresu Poljsko-jugoslovenske lige održanom krajem travnja i početkom svibnja 1931. u Varšavi. Usp. Lech Paździński, Prilog proučavanju veza Veljka Petrovića sa Poljskom, *Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu*, XI/1 (1968), str. 359-371

9. „Polska wzorem dla Chorwacji” (o nagrodach literackich, ref. O art. Dra Benesića zamieszczony w „Hrvatskoj Reviji”) – „Wiadomości Literackie” 23/2 1930
10. Josip Juraj Strossmayer (W 25 rocznicę śmierci) – I. Kuryer Codz. 7/4 1930
11. B. Lovrić „Tadija i wilk” – „Tęcza” Nr. 21 z 1930
12. Verka Skurla-Iljić „Babcia” – „Czas” wrzesień 1930
13. “ „Kamilo, śmiejący się syn” – „Gazeta Warszawska” 19/6 1930
14. VI. Nazor „Morska latarnia” („Svetionik” z cyklu „Sinovi mora”) – tygodnik „Na Szerokim Świecie” nr. 52 z 1930 r.
15. B. Lovrić „Mały Pawelek” – tygodnik „Tęcza” nr 5 z 31/1 1931
16. „Dobry przyjaciel” (o Drze Benesiću) – „Polonia” 8/2 1931
17. „Panorama literatury jugosłowiańskiej” – „Tęcza” nr 17 z dnia 15/4 1931
18. „Arcydzieło jugosłowiańskiej poezji w polskim przekładzie” (Mażuranić „Śmierć Smail-agi Cengića”) – „Polonia” 12/6 1931
19. „Jugosłowiański poemat narodowy w polskim przekładzie” (dtto) – „Polska Zachodnia” 14/6 1931
20. Veljko Petrović „Grubjański tramwajarz” („Namćor tramvadžija” z „Iskusenja”) – tygodnik „Świat” nr. 34 z 22/8
21. „Polonica jugosłowiańskie” – „Gazeta Literacka” nr. 3 1/12
22. Nikola Vlatković „B. Lovrića ‘Syn’” – „Myśl Narodowa” nra 58 i 59 z 13 i 20 grudnia 1931
23. „Chorwacka rozprawa o morzu w naszej literaturze” – II. Kuryer Codz.” 21/12 1931
24. Veljko Petrović „Pokusa” („Iskusenje”) – „Świat” Nr. 2 9/1
25. „Historja jugosl. ‘Udruženja žel. cin. kr. Jugoslavije’” – „Czasopismo” (organ Zw. urzędników kolej), nr. 3 1/2 1932

W rękopisie zaś mam następujące przekłady:

1. B. Lovrić: Zemsta Pawełka
2. “ : Ema (obie nowelki, jak i poprzednie, drukowane, z tomu „Sareno kolo”)
3. “ : Morze
4. “ : Kobiety
5. “ : Gdy grzesznica kocha
6. “ : Syn
7. “ : Odkupiona

8. “ : Spadkobiercy
9. “ : Kapitan Niko (od 4-9 utwory sceniczne)
10. Marin Bego: Ver sacrum
11. “ : Odszkodowanie
12. “ : W oczekiwaniu
13. Miroslav Hirtz: Tajemniczy wybawiciel
14. Fr. Levstik: Martin Krpan
15. J. Makanec: Profesor na letnisku
16. A. Dukić: Z dziennika jednego osła
17. “ : Poglądy na życie i świat
18. B. Stanković: Nocą
19. “ : W winnicach (obie z tomu „Vrela krv”)
20. “ : Boży ludzie
21. “ : Nieczysta krew (dla „Bibl. Jugosł.”)
22. V. Skurla-Iljić: Sefardowie sarajewscy
23. “ : Msze gregorjańskie
24. “ : Matka
25. “ : Opowiadka o małej Bodze (wszystkie z tomu „Djevicanstvo”)
26. VI. Nazor: Woda (z cyklu „Na ostrvu žeđi”)
27. “ : Pierścień (z cyklu „Mladost, sunce, ljubav”)
28. Br. Nusić: Miłość („Sevdah”)
29. “ : Wrogowie („Dusmani” – obie z cyklu „Ramazanske veceri”)
30. A. Kovačević: Właściwą drogą
31. “ : W podróży o podróży
32. Ivana Brlić-Mazuranić: Rybak Palunko
33. “ : Pod choinką
34. “ : Emaus
35. M. Krleža: Prymicje Alojza Ticzka („Młada misa A. T.”)
36. “ : W agonji (dla Teatru Polskiego A. Szyfmana – miało być wystawione jeszcze w ubiegłym sezonie, lecz coś się odciąga)
37. St. Sremac: Świąteczna pieczeń (dla „Bibl. Jugosł.”)
38. I. Kozarac: Niedolega (Kukavac)
39. Đuro Vilović: Dekanowiecki jegomość
40. “ : Zamknięte okna (Trista Vica)
41. “ : Poskromiciel śmierci (z tomu „Hrvatski sjever i jug”)

42. Veljko Petrović: Współczucie (Saucesće)
43. “ : Ziemia
44. “ : Zapalone zboże
45. Branko Lazarević: B. Stanković (dla „Bibl. Jugosł.” Jako wstęp do „Nieczystej krwi”)
46. Josip Horvat: Nocne tajemnice morskich głębi
47. “ : Obumarły Perast (z tomu „Lijepa nasa...”)

Mam zaś na dokończeniu: Dragisa Vasić „Crvene magle”, a zaczęte: VI. Nazora „Veli Jože” i „Sarko”.

Nie jest to wiele i przeważnie są to drobne rzeczy, zwłaszcza te już ogłoszone drukiem – i o różnej wartości. Widząc bowiem, jak trudno znaleźć nakładcę na powieść, tłumaczę więc nowel różnego rodzaju i staram się je zamieszczać w feljetonach pism codziennych. Lecz i to z trudem się udaje. Ciężko jest dogodzić różnym redakcjom które zazwyczaj nawet zupełnie nie odpowiadają. Trafia się nawet, że coś wydrukują, a nawet nie zawiadomią, choć zawsze załączam adresowaną korespondentkę na odpowiedź – i dopiero przypadkowo dowiaduję się, że gdzieś coś mi wydrukowano. A o płaceniu honorarium też szkoda wspominać.

Na najbliższą przyszłość planuję sobie przetłumaczyć wybór nowel Veljka Petrovića, Zofki Kveder „Hankę”, Andrića „Ex ponto”, J. Horvata „Lijepa nasa...”, Vilovića „Međimurje” i Simunovića „Alkar”. Zamierzałem tłumaczyć wybór nowel Krleży, lecz czytałem gdzieś, że podobno Papierkowski już to robi, a również i Dalskiego też już ktoś inny tłumaczy. Bliższych szczegółów nie mogłem się dotąd dowiedzieć. Chciałbym też w szeregu feljetonów przedstawić naszym czytelnikom kilka ważniejszych postaci i wydarzeń z waszej historii dawniejszej i nowszej, skreślić historię kilku ważniejszych miast i tp. Interesuje mnie też bardzo tragiczny przebieg wypadków wojny światowej na terenie Jugosławii, zwłaszcza tragedia Serbji. Ale czy i kiedy to wszystko wykonam – trudno oczywiście powiedzieć, tem bardziej, że coraz trudniej mi zdobyć się na jaką nową książkę. Był czas – nie tak dawno nawet – że prenumerowałem „Srpski Književni Glasnik” i „Hrvatsku Reviju” i co kwartał sprowadzałem paczkę książek od Vasića w Zagrzebiu. Po harakiri, jakie wyprawiono naszym pensjom w ciągu ubiegłego roku (utraciłem blisko 40%), mimo że osiągnąłem wyższe stanowisko w hierarchji urzędniczej, bo kierownika w wydziale finansowym naszej dyrekcji kolejowej, z biedą mogę się jeszcze utrzymać przy jednym czasopiśmie jugosłowiańskim („Život i Rad”), a polskie odmówiłem z wyjątkiem najtańszej „Gazety literackiej”. O nowych książkach także na długo niema mowy. Ale przecież może znowu się kiedy poprawi i nie zawsze tak źle będzie. Zresztą poco to piszę? I tak już rozpiśałem się ponad miarę. Proszę mi wybaczyć to gadulstwo, ale przecież tak miło wraca się zawsze w młodsze lata i to, czem się żyło i żyje nadal. Zresztą pierwszy raz dopiero nadarzyła mi się sposobność takiego spojrzenia wstecz.

Nakoniec wspomnę, że o Pańskiej rozprawie „Polskie słowianofilstwo...”³⁴ napisałem zaraz po jej przeczytaniu dłuższy artykuł, który wkońcu obiecała mi zamieścić „Myśl Narodowa”, lecz dotąd czekam daremnie a cierpliwie. Gdy wydrukują, prześlę znowu egzemplarz. Byłbym też bardzo wdzięczny, gdyby Pan był łaskaw także mi coś o Sobie napisać w tym samym sensie – choć pokrótce.

Proszę przyjąć wyrazy głębokiego szacunku i serdecznie pozdrowienia, oddany

Wiktor Bazielich – Ivanu Esihu Prijevod

Mnogo Poštovani Gospodine!

Ispričavam se što tek danas odgovoram. Različiti drugi poslovi i okolnosti nisu mi to ranije dopustili. Koristeći se Vašim poznavanjem našeg jezika, pišem poljski kako bih se lakše izrazio, a na pisačem stroju kako biste lakše čitali.

Možda je još prerano pisati o mojim radovima jer su njihov opseg i rezultati još dosta skromni – skromni kao i sredstva koja sam imao i imam na raspolaganju. Ali teško mi je ne odgovoriti na izazov i ne udovoljiti molbi.

Podrijetlom sam iz Staroga Sącza, maloga ali starog potkarpatskog mjestašca, čiji počeci sežu tamo negdje do vremena Feničana koji su dolinom Poprada i Dunajca išli put Baltika po jantar. Tu sam se rodio 1892. godine, kada je bila 600. godišnjica smrti sv. Kunegunde (Kinge), kćeri Bele IV. i žene našega kneza Boleslava Stidljivo-ga. Tu je ona, u St. Sączu, utemeljila zajedno sa svojim mužem samostan klarisa, a potom je, obudovjevši, ostatak svoga bogoboječnog života provela u njemu i tu skončala te pokopana. Iz njezine je inicijative – kako tvrdi prof. Brückner – tu nastala naša najstarija pjesma »Bogurodzica«. Gimnaziju sam završio u nedalekom Novom Sączu, koji je utemeljio 1292. Václav II, češki i poljski kralj, a suparnik Władysława Łokietka – iz prkosa sv. Kingi i St. Sączu, koji je ostao vjeran strani svoga vlastitog vladara.

U gimnaziji, koja tada tomu nije pružala nikakav temelj, nisam se ni zanimao Slavenstvom. I vjerojatno bih i kasnije prešao preko tih stvari da se – baš nekoliko mjeseci prije moje mature, koju sam dao 1911. godine – nije teško razbolio brat moje

34 Ivan Esih, *Poljsko slavenofilstvo. S osobitim obzirom na poljsko-hrvatske odnose*, HPD »Napredak«, Sarajevo 1931.

majke, moj ujak, svećenik Fraciszek Kacz, župnik u Straconki kod Bielsko-Białe, koji je u vrijeme svoje bolesti došao do nas te kasnije, na dan moje mature, umro u Krakovu. Osim talijanskog i njemačkog, znao je sve slavenske jezike i živo se zani-mao cijelim Slavenstvom. Bio je pretplaćen na više od 20 stranih časopisa, uglavnom čeških, slovačkih, slovenskih i hrvatskih. Zanimale su ga političke, društvene i vjer-ske stvari, a također i lijepa književnost. Dosta je putovao po slavenskim zemljama, stalno je sudjelovao na velehradskim kongresima, pisao dopise i članke u različitim poljskim časopisima, dopisivao se s različitim djelatnicima na polju slavenoznavstva, kako poljskim tako i češkim i hrvatskim (Zdziechowski, T. St. Grabowski, Černy, Benešić i dr.). U mršavim ostacima njegove korespondencije pronašao sam tragove da je također prevodio češku i hrvatsku književnost. Testamentom mi je ostavio cijelu svoju biblioteku. Nažalost, i ta biblioteka, a osobito papiri (dakle korespon-dencija i rukopisi) došli su do mene nekompletni. Uostalom, ni sam ujak nije mnogo brinuo o svim dobrima ovoga svijeta i prilikom čestih preseljenja iz jednog mjesta u drugo znao je prirediti žrtveno paljenje knjiga i svojih papira jer mu se sve to nije dalo slagati, pakirati i prevoziti. Nije brinuo nikad niti o tomu da mu budu vraćene sve posuđene knjige. Tijekom njegove 7-mjesečne bolesti izvan župe, u njegovu su se stanu strani ljudi ponašali kao guske. Nije ništa neobično da je mnogo stvari ne-stalo. Među knjigama, koje su došle do mene u nekih 300 svezaka, više od polovice bilo je na drugim slavenskim jezicima, među kojima se isprva nisam snalazio, ne znajući ni jednoga, pa im se stoga uopće nisam ni veselio i nisam im obraćao nika-kvu pozornost. No, među poljskim knjigama našao se uvezani komplet dotadašnjih godišnjaka »Świata Słowiańskiego« i neuvezani brojevi tekuće godine. Odmah me zainteresirao taj mjesečnik i počeo sam ga čitati. Pretplatio sam se na sljedeću godi-nu. U naslijeđenoj ostavštini našao sam i njemačke priručnike za samostalno učenje srpsko-hrvatskog, bugarskog, slovenskog i drugih jezika, a od rječnika veliki i mali »Hrvatsko-njemački rječnik« Filipovića, njemačko-slovenski i slovensko-njemački Janežiča-Hubada i češko-poljski Hory. Najbližim i najpristupačnijim učinio mi se češki pa sam, zainteresiravši se slavenskim stvarima pod utjecajem lektire »Świata Słow.«, počeo čitati novele Edwarda Jelineka. Potkraj 1912. preveo sam dvije novele iz njegova ciklusa »Iz posljednjeg poljskog pokreta«, a prijevod jedne od njih objavio je 1913. »Kuryer Lwowski«. Prijevod sam potpisao ujakovim prezimenom.

Ipak, rezerve češke književnosti bile su male. Bilo je više hrvatskih knjiga. Među njima Vojnovićeva »Dubrovačka trilogija« i Đalskoga »Za materinsku riječ«. No ni vremena nisam imao mnogo jer se približavao rok prvoga pravnog ispita. Podliježu-ći, naime, nagovorima oca, koji me nije mogao uzdržavati u Krakovu, upisao sam se na Pravni fakultet UJ budući da se moglo sjediti kod kuće na provinciji, a na predavanja odlaziti 2-3 puta u semestru. Dana 2. siječnja 1914. umro je moj otac, a skromna udovička mirovina, koju je dobila majka, nije dopuštala niti toliko za stu-dij u Krakovu. Morao sam se razgledati za još kakvim poslom. Uskoro je izbio rat. Slučajnom pogreškom nisam dospio u vojsku pri prvom novačenju nakon njezina

izbijanja, a pri sljedećima, makar sam se javljao i za naše legije, čudnom srećom nije me uzeto za »sposobnog« – i tako nisam upoznao surovost bojišnice. Tijekom prvog ratnog semestra, prvog odmah nakon što sam dao prvi ispit, krakovski je univerzitet bio zatvoren – u drugi se semestar bilo nemoguće čak upisati samo prema svakovrsnim poteškoćama i šikaniranjima, koji su se susretali na svakom koraku. Osuđen na prisilan nerad, počeo sam čitati Vojnovićevu »Dubrovačku trilogiju«, o kojoj je tako lijepo pisao T. St. Grabowski u »Świecie Słow.« Ali išlo mi je teško. Poduzeo sam dakle učenje jezika iz njemačkog priručnika za samoučenje.

Ipak, uskoro sam morao prekinuti taj studij. Skoro cijeli dan oduzimao mi je rad u odvjetničkoj kancelariji dr. Szayera, oca glasovite pjevačice Ade Sare – i davanje instrukcija njezinoj dvojici mlađe braće. Tijekom večeri pak, ako je bilo čime svijetliti, morao sam se pripremati za idući pravnički ispit. Kasno u noć išao sam na duge šetnje ispod zidina našeg samostana i župne crkve, čiji su čudni masivi na mene ostavljali dojam i budili interes za upoznavanjem davne povijesti rodnog mjesta. Odavna sam se volio baviti i slikarstvom. Dakle, kad je god bilo moguće, išao sam u polja i šume s knjigom u ruci i bojama pod miškom. Putem sam čitao ili učio, a zapanjen nekim dijelom pejzaža, sjedao sam, vadio svoje akvarele i slikao. Potom opet učenje. Te moje slike nisu mnogo vrijedile jer sam bio samouk i jedva sam nakon mnogo godina došao do kakvih-takvih rezultata, ali su to bili moji najdraži trenuci.

Vuklo me uvijek i u daleki svijet. Dakle, kad se rad u odvjetničkom uredu prekinuo, a moji učenici upisali gimnaziju, pronašao sam posao u kancelariji jednog bilježnika u Krakovu. Ipak – kako to uvijek biva – tamo mi se život drukčije posložio i krenuo, nego što sam želio. Uredskog je posla bilo preko glave, cijele je večeri i noći trebalo sjediti nad zakonicima. No unatoč svemu, pronalazio sam još nešto vremena za nastavak učenja hrvatskog jezika. Tada sam pročitao lijepu studiju T. St. Grabowskog o Mihovilu Nikoliću. Pribavio sam si tom njegove poezije u izd. DHK, koji mi se jako svidio. Pokušao sam prevoditi, ali ništa mi nije uspjelo. Pribavio sam dakle njegovu i Tucićevu »Knjigu života«. Preveo sam si to i bio je to moj prvi prijevod iz vaše književnosti te stoga ne baš vrijedan pa leži negdje među mojim papirima. Svidio mi se taj posao, ipak sam ga opet morao odložiti. Tada su se odigravali epohalni trenuci zadnjih mjeseci 1918. godine, sramotno je propala Austrija, rodila se naša Republika. Uskoro potom drugi pravnički ispit, odlazak iz Krakova, ženidba i teško rintanje bilježničkog pripravnika u provincijskom uredu usred priprema za posljednji ispit. U međuvremenu sam ostavio bilježništvo (svibanj 1920) i stupio u službu na željeznici.

Na praksu sam dospio u rodni grad, kasnije u Nowy Sącz, gdje sam živio do 1925. godine. Ponovno je trebalo »odvaliti« 3 željezničarska ispita, a posljednji pravnički nisam još imao. Na kraju krajeva sam ih svladao i oslobodio se te more. Odahnuo sam: sada ipak mogu slobodno raditi to kamo me ljubav vuče. Prvo je oživjelo moje zanimanje za povijest rodnog grada i život njegove zaštitnice, sv. Kinge. Počeo sam prikupljati bilješke za monografiju o sv. Kingi i St. Sącu te proučavati pjastovsko razdoblje i vrijeme prvih Jagelovića, kada su Stary i Nowy Sącz igrali važnu ulogu.

Išlo je to teško i sporo budući da sam mogao crpiti samo iz mršave, iako zanimljive samostanske knjižnice. Zato sam više slikao. Vratio sam se i hrvatskoj književnosti. Dugo sam vremena imao vrlo udobno radno vrijeme jer nije bilo skoro ništa za raditi. I tada sam čitao Kumičića, jedan roman za drugim (imam nekoliko svezaka). Išlo mi je teško, pa opet priručnik za samoučenje u ruke i rječnik. Ubrzao sam. Pokušao sam opet prevoditi. Tada sam preveo J. Kozarca »Tri dana kod sina«. Iz bojazni da me ne otpuste s posla, složio sam se prihvatiti mjesto kolodvorskog blagajnika u N. Sączu. Bilo je to dobro vrijeme unatoč neprestanoj devalvaciji naše marke. Nagomilalo se i posla u uredu, iako sam još uvijek mogao čitati i čitao sam i u uredu hrvatske, a kod kuće poljske knjige. Počeo sam prevoditi Tomićeva »Zmaja od Bosne«, notes bilježaka o povijesti St. Sącza i sv. Kinge sve je više bubrio, kad sam brzojavno premješten (ožujak 1925) u upravu željeznica, ali ne u Krakov, o čemu sam maštao stupajući u službu na željeznici, već u Katowice.

Tu su novi i posve strani odnosi i sredina, posve drugi posao sudskog referenta u vrijeme promjene zakonodavstva, ponovno zakočili tijekom mog rada. Tek negdje za godinu dana, ušavši u taj novi ritam u koji sam bio ubačen, ponovno sam se prihvatio svoga nekadašnjeg rada. Iz povijesnih bilježaka napisao sam nekoliko skica za novosondecki »Kurjer Podhalański«, iako sam napokon posve odbacio to polje, a više i ozbiljnije sam se zainteresirao, s već određenim ciljem, hrvatskom književnošću. Na to je s jedne strane utjecalo slabljenje kontakta s rodnim krajem i još veći nedostatak potrebnih knjiga, a s druge opet strane zapažanje da naše knjižarsko tržište sve više zasipaju sve brojniji prijevodi iz stranih književnosti, prijevodi često posve bezvrijednih stvari. Uzalud sam po svim knjižarskim katalozima tražio prijevode iz hrvatske književnosti (u taj sam čas samo o njoj imao kakvu-takvu predodžbu i ona me privlačila). Uopće je sa slavenskih jezika malo prevedeno i objavljivano, a ako se tako nešto i događalo, to su gotovo bez izuzetka bili autori boljševici i sve to smeće, često jednostavno pornografija i najnezdravija senzacija, prodavalo se u tisućama primjeraka, nametalo se u svim reklamama, knjižarskim izlozima, bibliotekama i knjižnicama, željezničkim kioscima. Probudilo je to u meni želju da zapunim tu prazninu u našoj prijevodnoj književnosti kakvom sam smatrao potpuni nedostatak prijevoda iz jugoslavenskih književnosti, u nas posve nepoznatih.

Međutim, moje su informacije, utemeljene isključivo na godištima »Świata Słowiańskiego«, bile previše fragmentarne i mršave te su se usto odnosile samo na predratnu književnost, a od knjiga koje sam imao u svojoj knjižnici, u tom času ništa nije bilo pogodno za prevođenje i oglašavanje. Htio sam upotpuniti svoje spoznaje, nabaviti neki udžbenik povijesti hrvatske književnosti (jer sam samo na nju tada mislio) i nekoliko knjiga, kako bih se moga prihvatiti posla koji me privlačio, jer su mi ranije prevedene novele J. Kozarca »Tri dana kod sina« i Leskovara »Bez doma« objavljene u ovdrašnoj »Polsce Zachodniej«, a g. Alberti, koji je upravo započeo u svojoj »Slavenskoj biblioteci« oglašavati svoje prijevode čeških autora i u prospektu obećavao da će povesti računa također o književnostima južnih Slavena, s veseljem

je pozdravio i prihvatio moju ponudu suradnje. Tada još ni sam nije imao nikakva plana i nije poznao književnost Jugoslavije. Obratio sam se dakle zagrebačkoj knjižari, iz koje sam još za austrijskih dana pribavio neke knjige, s molbom da mi pošalju neki knjižarski katalog i daju adresu kakva književnog časopisa. Nisam dobio odgovor, iako sam pisao još dva puta. Obraćao sam se potom različitim osobama i institucijama, i kod nas u domovini, i u Zagrebu, moleći makar da mi daju adresu neke zagrebačke knjižare iz koje bih mogao nabavljati knjige, raspitujući se za časopise i udžbenike i sl. Nitko mi nije odgovarao. Uspio sam se preko jedne krakovske knjižare pretplatiti na »Vijenac« – dobio sam svega jedan svezak jer je časopis baš tada prestao izlaziti. Na taj sam se isti način pretplatio na »Savremenik«. Međutim, on je izlazio tako neredovito i u tako dugim razmacima da sam imao osjećaj da me knjižara vara. Otkazao sam dakle pretplatu. Istodobno mi je posao išao od ruke jer sam sve jasnije osjećao da ima dosta toga za uraditi, još skoro sve, a konjunktura na izdavačkom tržištu, još uvijek povoljna, može prestati.

U našim sam se dnevnicima s vremenom susreo s imenom prof. Ilešića. Pisao sam mu dakle potkraj svibnja 1928. godine. I tek mi je on prvi odgovorio, dao adresu knjižare Z. i V. Vasića, dao upute, poslao nekoliko knjižarskih kataloga. Štoviše: u dnevniku »Riječ« naveo je nekoliko ulomaka iz moga pisma, dodajući svoje napomene. Uskoro potom dr. Nikola Andrić mi je poslao dvije Lovrićeve knjige i dvije Marina Bege iz svoje »Zab. Biblioteke«, a 3-4 mjeseca kasnije poslao mi je svoje knjige autor »Dnevnika jednog magarca«, g. A. Dukić. Uz posredovanje dr. Andrića započeo sam korespondenciju s Lovrićem i Begom, a kasnije s Verkom Škurla-Iljić. I tek tada počeo sam pravo raditi.

No, izdavačka se konjunktura nažalost počelo postupno pogoršavati, pa je sada došlo do skoro potpunog zastoja. Prošlogodišnji veliki poljsko-jugoslavenski kongres, iako je u nas ostavio glasan odjek i pobudio interes našeg društva i za jugoslavenske književnosti, nije u tom smislu donio gotovo nikakvih plodova. Na sve moje ponude nakladnicima, ako mi je uopće i odgovoreno, odgovor je glasio: naravno, interes je porastao, javnost povremeno pita za prijevode jugoslavenskih autora, ali u sadašnje vrijeme ne možemo se angažirati na novim izdanjima – možda ćemo to iskoristiti kasnije, kada se gospodarski uvjeti poprave.

Čekam dakle na to popravljanje, a u međuvremenu se tješim da sam, štogod bilo, uspio skrenuti pozornost makar nekim redakcijama na jugoslavensku književnost, da je osnovan takav nakladni zavod o kakvom sam maštao, naime »Biblioteka Jugosłowiańska«.

Do sada sam uspio objaviti sljedeće prijevode, članke i bilješke:

1. J. Leskovar »Bez domu« – »Polska Zachodnia«, siječanj 1928.
2. J. Kozarac »Trzy dni u syna« – ib., svibanj 1928.
3. O Słoweńcach (povodom nastupa »Glazbene Matice« iz Ljubljane) – ib., rujan 1928.

4. B. Lovrić »But« (»Cipela« iz toma »Šareno kolo«) – »Ilustr. Kuryer Codz.«, veljača 1929.
5. B. Lovrić »Rozszalałe auto« (»Pobješnjeli auto«) – ib. 22/7 1929
6. Božo Lovrić (Povodom 25-godišnjice književnog rada) – “
7. M. Nikolić: »W wylję« (Na badnjak) – ib. 25/2 1929
8. Artykuł o A. Dukiću i šaka aforizama iz njegove knjige »Pogledi« – ib. 13/1 1930
9. »Polska wzorem dla Chorwacji« (o književnim nagradama, ref. O art. Dra Benesića objavljen u »Hrvatskoj Reviji«) – »Wiadomości Literackie« 23/2 1930
10. Josip Juraj Strossmayer (Povodom 25 godišnjice smrti) – I. Kuryer Codz. 7/4 1930
11. B. Lovrić »Tadija i wilk« – »Tęcza« Nr. 21 z 1930
12. Verka Skurla-Iljić »Babcia« – »Czas« rujan 1930.
13. “ »Kamilo, śmiejący się syn« – »Gazeta Warszawska« 19/6 1930
14. VI. Nazor »Morska latarnia« (»Svetionik« iz ciklusa »Sinovi mora«) – tjednik »Na Szerokim Świecie« nr. 52 z 1930 r.
15. B. Lovrić »Mały Pawelek« – tjednik »Tęcza« nr 5 z 31/1 1931
16. »Dobry przyjaciel« (o Drze Benesiću) – »Polonia« 8/2 1931
17. »Panorama literatury jugosłowiańskiej« – »Tęcza« nr 17 iz dana 15/4 1931
18. »Arcydzieło jugosłowiańskiej poezji w polskim przekładzie« (Mażuranić »Śmierć Smail-agi Cengića«) – »Polonia« 12/6 1931
19. »Jugosłowiański poemat narodowy w polskim przekładzie« (dtto) – »Polska Zachodnia« 14/6 1931
20. Veljko Petrović »Grubjański tramwajarz« (»Namćor tramvadżija« iz »Iskušenja«) – tjednik »Świat« nr. 34 z 22/8
21. »Polonica jugosłowiańskie« – »Gazeta Literacka« nr. 3 1/12
22. Nikola Vlatković »B. Lovrića 'Syn'« – »Myśl Narodowa« nra 58 i 59 z 13 i 20 grudnia 1931
23. »Chorwacka rozprawa o morzu w naszej literaturze« – II. Kuryer Codz.« 21/12 1931
24. Veljko Petrović »Pokusa« (»Iskušenje«) – »Świat« Nr. 2 9/1
25. »Historja jugosl. 'Udruženja żel. cin. kr. Jugoslavije'« – »Czasopismo« (organ Zw. urzędników kolej), nr. 3 1/2 1932.

U rukopisu pak imam sljedeće prijevode:

1. B. Lovrić: Zemsta Pawełka
2. " : Ema (obje nowee, kao i prethodne, objavljene, iz toma »Šareno kolo«)
3. " : Morze
4. " : Kobiety
5. " : Gdy grzesnica kocha
6. " : Syn
7. " : Odkupiona
8. " : Spadkobiercy
9. " : Kapitan Niko (od 4-9 scenskih djela)
10. Marin Bego: Ver sacrum
11. " : Odszkodowanie
12. " : W oczekiwaniu
13. Miroslav Hirtz: Tajemniczy wybawiciel
14. Fr. Levstik: Martin Krpan
15. J. Makanec: Profesor na letnisku
16. A. Dukić: Z dziennika jednego osła
17. " : Poglądy na życie i świat
18. B. Stanković: Nocą
19. " : W winnicach (obje iz toma »Vrela krv«)
20. " : Boży ludzie
21. " : Nieczysta krew (za »Bibl. Jugosł.«)
22. V. Skurla-Iljić: Sefardowie sarajewscy
23. " : Msze gregorjańskie
24. " : Matka
25. " : Opowiadka o małej Bodze (sve iz toma »Djevičanstvo«)
26. Vl. Nator: Woda (iz ciklusa »Na ostrvu žedi«)
27. " : Pierścień (iz ciklusa »Mladost, sunce, ljubav«)
28. Br. Nusić: Miłość (»Sevdah«)
29. " : Wrogowie (»Dušmani« – obje iz ciklusa »Ramazanske večeri«)
30. A. Kovačević: Właściwą drogą
31. " : W podróży o podróży
32. Ivana Brlić-Mazuranić: Rybak Palunko
33. " : Pod choinką
34. " : Emaus
35. M. Krleža: Prymicje Alojza Ticzka (»Mlada misa A. T.«)

36. " : W agonji (za Teatar Polski A. Szyfmana – trebalo je biti izvedeno još prošle sezone, ali se nešto odgađa)
37. St. Sremac: Świąteczna pieczeń (za »Bibli. Jugosł.)
38. I. Kozarac: Niedolega (Kukavac)
39. Đuro Vilović: Dekanowiecki jegomość
40. " : Zamknięte okna (Trista Vica)
41. " : Poskromiciel śmierci (iz toma »Hrvatski sjever i jug«)
42. Veljko Petrović: Współczucie (Saučešće)
43. " : Ziemia
44. " : Zapalone zboże
45. Branko Lazarević: B. Stanković (za »Bibl. Jugosł.« Kao uvod »Nieczyste j krwi«)
46. Josip Horvat: Nocne tajemnice morskich głębi
47. " : Obumarły Perast (iz toma »Lijepa naša...«)

Imam pak na dovršetku: Dragiša Vasić »Crvene magle«, a započeto: VI. Nazora »Veli Jože« i »Šarko«.

Nije to mnogo i uglavnom su to sitne stvari, posebice one objavljene – i različite vrijednosti. Vidjevši naime kako je teško pronaći nakladnika za roman, prevodim više novele različite vrste i nastojim ih smjestiti u feljtonima dnevnih novina. Ali i to teško uspijevam. Teško je ugoditi različitim redakcijama koje obično čak uopće ni ne odgovaraju. Događa se čak da nešto objave, a uopće ne obavijeste, makar uvijek stavljam frankiranu kovertu za odgovor – i tek slučajno saznajem da mi je negdje nešto tiskano. A o isplati honorara šteta i govoriti.

U najskorijoj budućnosti planiram prevesti izbor novela Veljka Petrovića, »Hanku« Zofke Kveder, Andrićev »Ex ponto«, »Lijepu našu...« J. Horvata, Vilovićevo »Međimurje« i Šimunovićeva »Alkara«. Namjeravao sam prevoditi izbor Krležinih novela, ali sam negdje čitao da navodno Papierkowski to već radi, a također i Đalskoga netko drugi već prevodi. Bližih pojedinosti nisam do danas uspio doznati. Htio bih također u nizu feljtona našim čitateljima predstaviti nekoliko važnijih osoba i događaja iz vaše starije i novije prošlosti, napisati povijest nekoliko važnijih gradova i sl. Također me zanima vrlo tragičan tijek zbivanja iz svjetskog rata na području Jugoslavije, napose tragedija Srbije. Ali da li i kada ću sve to obaviti – teško je naravno reći, tim više jer mi je teško pribaviti kakvu novu knjigu. Svojedobno – čak ne tako davno – sam se pretplatio na »Srpski književni glasnik« i »Hrvatsku reviju« i svaki kvartal nabavljao paket knjiga od Vasića u Zagrebu. Nakon harakirija koji je izvršen nad našim plaćama prošle godine (izgubio sam blizu 40%), unatoč tomu što sam dobio viši položaj u činovničkoj hijerarhiji, mjesto voditelja financijskog odjela naše direkcije željeznica, jedvice mogu zadržati jedan jugoslavenski časopis (»Život i

rad«), a poljske sam otkazao s izuzetkom najjeftinije »Gazete literacke«. Ni od novih knjiga ništa za dulje vrijeme. Pa ipak možda će se opet nekad popraviti i neće uvijek biti tako loše. Uostalom, zašto to pišem? I tako sam se raspisao preko svake mjere. Oprostite mi na brbljavosti, no ipak se tako rado vraćam u mlađe dane i to kako se živjelo i živi nadalje. Uostalom, tek sam sada prvi put uspio gledati tako unatrag.

Na kraju ću spomenuti da sam o Vašoj raspravi »Poljsko slavenofilstvo...« napisao odmah nakon njezina čitanja duži članak, koji mi je na kraju obećala objaviti »Myśl Narodowa«, iako dosad čekam uzalud, ali strpljivo. Kad objave, ponovno ću poslati primjerak. Bit ću također vrlo zahvalan, ako biste bili tako ljubazni da mi nešto o sebi napišete u tom smislu – makar i ukratko.

Molim da primite izraze dubokog poštovanja i srdačne pozdrave, odani

SUMMARY

Wiktor Bazielich and his Croatian correspondents. A contribution to the knowledge of Croatian-Polish literary and cultural connections in the 20th century

The manuscript section of the Jagiellonian Library (Biblioteka Jagiellońska) contains Bazielich's legacy, ten volumes of various sizes. It contains handwritten and typewritten texts – letters received by Bazielich from his correspondents from Croatia, Slovenia, Serbia and Bosnia and Herzegovina, as well as copies of letters written to them and the materials of the Polish-Yugoslav Friendship Society in Katowice where Bazielich lived and where he was an active member of the Society's administration. The legacy has been in the Jagiellonian Library since 1956, several years after Bazielich stopped the correspondence with his friends from Yugoslavia (1948). It was probably Bazielich himself who deposited the materials in the library of his alma mater, the Jagiellonian University. After his death, the material became a part of the Library's collection.

Wiktor Bazielich was born on November 22, 1892 in Stary Sącz where he attended primary and secondary schools. He graduated from the Jagiellonian University in Krakow, where he studied law. He spent the majority of his career as a clerk with the Polish Railway in Katowice. He had a wife and children, and was an active member of the Polish-Yugoslav Society in Katowice. He died on September 3, 1963 and was buried at the city cemetery in Krakow.

This paper emphasizes the merits of his legacy and presents his autobiography, both in original and in Croatian translation, which Bazielich sent to Ivan Esih in 1932.